

شورای معلمان

(معلمان و ارکان مدرسه)

احمد مختاریان

«شورای معلمان» پس از «شورای مدرسه» دارای دومین جایگاه ارجمند در میان شوراهای مدرسه است. متأسفانه جایگاه رفیع و تأثیرگذار شورا از بین رفته و فقط دارای صورتی نمادین در مدارس کشور است. برای درک جایگاه این شورا به بررسی هدف، ترکیب اعضا، اختیارات و وظایف آن می‌پردازیم.

اهداف شورای معلمان

ماده ۱۵ آیین‌نامه اجرایی مدارس، اهداف زیر را برای شورای معلمان در موارد زیر مطرح نموده است:

۱. بحث و تبادل نظر در امور آموزشی، پرورشی و اداری مدرسه؛
  ۲. هماهنگی در زمینه فعالیت‌های آموزشی، پرورشی و اداری مدرسه؛
  ۳. تأمین مشارکت معلمان در حسن اجرای جریان امور آموزشی، پرورشی و اداری مدرسه؛
- نکته بسیار مهم در اهداف اشاره شده آن است که شورای معلمان یک شورای صرفاً آموزشی نیست بلکه رکنی از مدرسه است که در امور پرورشی و اداری نیز حضور خواهد داشت.

ترکیب اعضا

اعضای شورای دبیران عبارتند از:

در این مقاله به بررسی جایگاه، ساختار و کارکردهای یکی دیگر از ارکان مدرسه به نام «شورای معلمان» می‌پردازیم.

در شماره‌های پیشین پیرامون سه اصطلاح «شورا»، «مشورت» و «مشاوره» توضیح دادیم، و اکنون به دلیل اهمیت شورای معلمان، بار دیگر به اختصار مطالبی را یادآور می‌شویم.

«شورا» به مجموعه‌ای از افراد می‌گویند که درباره‌ی یک امر به طور دسته‌جمعی و براساس رأی اکثریت تصمیم‌گیری می‌کنند. هر تصمیم شورا برای تمامی افراد هدف الزام‌آور است و هیچ‌کس، مجاز به نقض آن نیست. همه‌ی اعضای شورا نیز مکلف به محترم شمردن آن می‌باشند اعم از اینکه در جلسه رأی‌گیری حضور داشته‌اند یا حضور نداشته‌اند و یا نسبت به آن تصمیم رأی موافق یا مخالف داده باشند.

«مشورت» و «مشاوره» دو واژه هم‌معنی هستند. هرگاه دو یا چند نفر نسبت به یک امر اظهار نظر نمایند صرف‌نظر از اینکه دارای قدرت تصمیم‌گیری درباره‌ی آن امر باشند میان آن‌ها «مشورت یا مشاوره» صورت گرفته است.

با توجه به یادآوری فوق، «شورای معلمان» مجموعه‌ی تمامی معلمان یک واحد آموزشی را شامل می‌شود و بر حسب قانون توانایی تصمیم‌گیری جمعی درباره‌ی برخی از امور مدرسه را به عهده دارد.

«شورای معلمان»

پس از «شورای مدرسه» دارای دومین جایگاه ارجمند در میان شوراهای مدرسه است

- ۱ مدیر مدرسه
- ۲ همه دبیران و مربیان مدرسه
- ۳ همه مشاوران مدرسه

وظایف و اختیارات

۱ نظارت بر همسویی برنامه‌ها و روش‌های مدرسه و اهداف مصوب دوره تحصیلی و مفاد آیین‌نامه اجرایی مدارس، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش. این وظیفه یکی از مهم‌ترین وظایف شورای معلمان است. شورا در این مقام به امر «نظارت» اقدام می‌کند؛ پس هرگاه برنامه یا روشی را در راستای اهداف دوره تحصیلی و یا موافق آیین‌نامه تشخیص ندهد باید آن برنامه و یا روش را تغییر دهد و یا ملغی اعلام نماید و تذکرات لازم را به افراد ذی‌ربط بدهد.

۲ مشارکت مؤثر در تهیه برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی مدرسه و اجرای آن‌ها.

شورای معلمان نباید از مشارکت در برنامه‌ریزی‌های مدرسه دور بماند، بلکه باید به‌گونه‌ای کارآمد در تهیه برنامه‌های مدرسه و تدارک فعالیت‌های آموزشی و پرورشی مدرسه حضور داشته باشد.

نکته مهم در ارتباط با این وظیفه این است که برنامه‌ها و فعالیت‌هایی که قرار است در مدرسه انجام شود باید به تأیید «شورای مدرسه» برسد.

۳ بودجه‌بندی برنامه درسی و ارائه آن به شورای مدرسه جهت بررسی و تأیید.

این وظیفه یکی از بنیادی‌ترین اقداماتی است که می‌بایست شورای معلمان به آن بپردازد. زیرا همان‌طور که همه معلمان می‌دانند، یکی از مهم‌ترین ارکان تدریس، تقسیم‌بندی سرفصل‌های کتاب‌های آموزشی است که از آن به بودجه‌بندی کتاب درسی تعبیر می‌شود. نبودن بودجه‌بندی نشانه بی‌برنامه بودن معلم در امر تدریس و نداشتن مهارت کافی برای تدریس است. از سوی دیگر رخ دادن یکی از وظایف شورای مدرسه، که همانا تأیید بودجه‌بندی برنامه درسی است، وابسته به ارائه آن از سوی شورای معلمان است.

۴ بررسی و تبادل نظر درباره چگونگی افزایش اثربخشی روش‌های تدریس است.

معلم دلسوز و عاشق کلاس و تدریس، معلمی است که با داشتن تجربه طولانی مدت و اطلاعات فراوان باز هم خود را نیازمند دانستن روش‌های

کارآمدتر تدریس و تفهیم بداند. این مهم رخ نخواهد داد مگر در سایه تبادل نظر با دیگر معلمان. هرچند دبیران علاقه‌مند از همه فرصت‌ها - حتی زنگ تفریح - برای تحقق این امر سود می‌برند اما بهترین موقعیت برای تبادل نظر در این زمینه، شورای معلمان است. پس می‌بایست یکی از دستوره‌های جلسه شورای معلمان طرح دیدگاه‌ها درباره روش‌های تدریس باشد. یکی از مسائل مهمی که در این هم‌اندیشی‌ها می‌تواند مطرح باشد، چاره‌اندیشی در زمینه افزایش مشارکت فعال دانش‌آموزان در فرایند آموزش (یادگیری) و پرورش (تربیت) است.

۵ بررسی و یافتن راه‌حل مناسب برای جلوگیری از افت تحصیلی دانش‌آموزان و در صورت رخ دادن آن، یافتن روش‌های مؤثر برای از بین بردن افت تحصیلی. افت تحصیلی ممکن است به‌طور فردی و یا جمعی بروز نماید.

۶ مشارکت در تنظیم برنامه‌های پرورشی، تقویت اعتقادات دینی و اخلاقی و آداب اسلامی.

این وظیفه از جمله وظایفی است که از اهمیت زیاد برخوردار است. نیمی از فعالیت‌های مدرسه، فعالیت‌های آموزشی و نیمی دیگر آن فعالیت‌های پرورشی است.

امروزه به‌طور بسیار روشنی اثبات شده است که دین به عنوان روش زندگی کردن یکی از ارکان جدانشدنی از جامعه انسانی است. در مدارس کشور ما با همه شعارهایی که در این باره داده می‌شود تلاش درست و سودمندی در جهت آموزش و تربیت دینی صورت نمی‌گیرد. یکی از علل آن دوری کردن معلمان از پرداختن به این مهم است. گویی، مسئولیت این امر فقط برعهده معلمان دینی و پرورشی است. امروزه شاهد حذف بسیاری از عوامل و زمینه‌هایی هستیم که می‌تواند در تقویت اعتقادات دینی و اخلاقی دانش‌آموزان مؤثر باشند. مسلماً روش و منش و رفتار و گفتار اندیشمندان معلمان، عامل مهمی در تحقق این امر خواهد بود. همه معلمان در همه رشته‌ها و همه درس‌ها می‌توانند عاملی ارزشمند در راستای تقویت باورهای اسلامی و اخلاق و آداب آن باشند.

۷ بررسی و تبادل نظر به منظور هماهنگ کردن نحوه تشویق و تنبیه دانش‌آموزان.

یکی از ارکان اصلی تربیت موضوع، تشویق و تنبیه است. اکنون مجال طرح این بحث نیست. اما اجمالاً باید دانست که تشویق و تنبیه دوروی یک سکه‌اند که نادیده گرفتن هرطرف نادیده گرفتن

معلم دلسوز و عاشق کلاس و تدریس، معلمی است که با داشتن تجربه طولانی مدت و اطلاعات فراوان باز هم خود را نیازمند دانستن روش‌های کارآمدتر تدریس و تفهیم بداند

نکات پایانی

۱ ریاست شورای معلمان برعهده مدیر مدرسه است. مدیر مدرسه دستور جلسات را تعیین و تصمیمات شورا را اجرا می‌کند.

۲ شرکت معلمان مدرسه‌های دیگر - در صورت لزوم - با دعوت مدیر مدرسه در شورای معلمان مانعی ندارد. این افراد در شورا حق رأی ندارند.

۳ یکی از معلمان به‌عنوان دبیر شورا به‌وسیله اعضای شورا تعیین می‌شود.

۴ بهتر است اولین جلسه شورای معلمان قبل از آغاز سال تحصیلی جدید تشکیل شود، در غیر این صورت حداکثر تا ۱۰ مهرماه تشکیل گردد.

۵ دفعات تشکیل شورا محدود نیست اما حداقل هر ماه یک بار باید تشکیل جلسه داده و به وظایف خود اقدام نماید.

پیشنهاد

یکی از معضلات نظام آموزشی کشور ما، جدی نگرفتن شورای معلمان در مدارس کشور است. شورای مدرسه که یکی از ارکان و پشتوانه‌های مهم درستی تصمیمات مدرسه است اغلب مورد بی‌مهری معلمان و مسئولان قرار دارد. برای جبران این نقیصه پیشنهاد می‌شود:

اول مراجع صالح تصمیم‌گیرنده در نظام آموزش و پرورش به‌ویژه شورای عالی آموزش و پرورش فرصتی را برای تشکیل آن مقرر نمایند. مدارس که به این امر توجه دارند از تشکیل آن در زمان ساعات رسمی مدرسه (مثلاً ۱۱ صبح تا ۱۳) و یا خارج از وقت اداری مدرسه در رنج و عذاب‌اند.

دوم همان مراجع نسبت به امکان یا عدم حق الزحمه شرکت در جلسات شورای معلمان به‌طور روشن تعیین تکلیف نمایند.

سوم همان مراجع ضمانت اجرایی مؤثری را برای عدم تشکیل شورای معلمان مقرر دارند. برای نمونه می‌توان بخشی از نمرات ارزشیابی معلمان را موکول به تشکیل شورا و حضور کارآمد معلمان در جلسات شورا کرد.

چهارم اعتبار بسیاری از تصمیمات مدرسه وابسته به تأیید یا تصویب شورای معلمان است. این اعتبار به‌طور جدی از سوی ادارات و مناطق آموزش و پرورش به‌طور عملی به رسمیت شناخته شود.

بر دیگری است. هم تشویق و هم تنبیه، براساس معیارهای علمی و عقلی، انسان‌ساز است و در غیر این صورت بنیاد یک انسان پاک و معصوم را برای همیشه خواهد سوزاند و از او موجودی با ظاهر انسان باقی خواهد گذاشت.

بررسی امور مربوط به تشویق و تنبیه برعهده خرد جمعی معلمان در شورای معلمان نهاده شده است.

ذکر یک نکته در این بخش لازم است و آن اینکه: مشاوران و معاونان و مدیران گرامی نباید تصور کنند که دانش‌آموزان را بهتر از معلمان می‌شناسند. شناخت معلمان از روحیات دانش‌آموزان بسیار عمیق است، زیرا هر معلم حدوداً سی ساعت در هفته را با دانش‌آموزان در محیطی به نام کلاس می‌گذراند. کلاس مهم‌ترین و وسیع‌ترین عرصه‌ای است که دانش‌آموز خود را در آن نمایش می‌دهد.

۸ همکاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری درخصوص چگونگی تشکیل کلاس‌های فوق برنامه.

درباره این وظیفه در بحث مربوط به انجمن اولیا و مربیان سخن گفته شده است.

۹ انتخاب نماینده یا نمایندگان شورای معلمان برای شرکت در شورای مدرسه و انجمن اولیا و مربیان

نماینده یا نمایندگان فوق در اولین جلسه شورای معلمان انتخاب می‌شوند.

۱۰ تعیین پایه تحصیلی دانش‌آموزانی که به علل مختلف نتوانسته‌اند به موقع وارد نظام آموزشی کشور شوند، یا مدارک تحصیلی آنان از بین رفته است و یا دچار وقفه آموزشی شده‌اند.

۱۱ تشکیل گروه‌های درسی و آموزشی در صورت نیاز.

با توجه به این وظیفه می‌توان نتیجه گرفت که گروه‌های آموزشی و درسی، زیرمجموعه شورای معلمان هستند. اشتباهی که در این زمینه به چشم می‌خورد این است که برخی تصور کرده‌اند گروه‌های آموزشی مدرسه زیر نظر معاون آموزشی مدرسه هستند در حالی که چنین نیست.

یکی از معضلات نظام آموزشی کشور ما، جدی نگرفتن شورای معلمان در مدارس کشور است